

Meesterstuk Jenaplanopleiding

Hoe kan ik zelfregulatie en eigenaarschap stimuleren
bij kinderen in de bovenbouw?

Sanne van de Ven
Openbare Jenaplan basisschool De Lichtstraat, Vught
Maart 2017

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Probleemstelling	4
1.3 Onderzoekskader	5
1.3.1 Achtergrond:	5
1.4 Onderzoeksvraag	5
2: Theoretisch kader	7
2.1 Hersenontwikkeling en meebeslissen	7
2.2 Verantwoordelijkheid dragen voor eigen keuzes.....	7
2.3 Betekenis voor mijn ontwerp.....	9
2.4 Stamgroepleider gedrag in combinatie met motivatie	9
2.4.1 Van leider naar coach.....	9
2.4.2 Betekenis voor mijn ontwerp.....	11
3. De praktijk.....	12
3.1 Kunnen en willen de kinderen in mijn stamgroep eigenaarschap dragen	12
3.1.1 Afstemming stamgroepleider, vergelijken met de mening van de kinderen	12
3.2 Werken met het stappenplan	14
3.3 De autonomie en eigenaarschap veranderen	15
3.2.1 Eigenaarschap en autonomie nemen bij het kiezen van een eigen aanpak	15
3.4 Is de interventie van blijvende aard	16
3.5 Samenvattende analyse	17
4. Conclusie	18
4.1 Inleiding.....	18
4.2 Beantwoorden van de onderzoeksvraag.....	18
4.2.1 Conclusie: Kunnen en willen de kinderen in mijn stamgroep eigenaarschap dragen.....	18
4.3 Aanbevelingen voor de praktijk	19
4.4 evaluatie.....	19
Bronnenlijst.....	20
Bijlage 1: Eerste enquête	22
Bijlage 2: Tweede enquête.....	23

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Een rekeninstructie in de bovenbouw ziet er bij ons als volgt uit: de stamgroepleider geeft instructie en vertelt wanneer de kinderen in een bepaalde aanpak mogen gaan beginnen. De kinderen doen mee met de instructie en nemen weinig initiatief om aan te geven dat zij bepaalde vaardigheden al beheersen, of extra instructie nodig hebben.

Na vier jaar werkervaring in de bovenbouw van het basisonderwijs, is het mij opgevallen dat het merendeel van de kinderen zich afhankelijk en afwachtend opstelt ten opzichte van de stamgroepleider en de leerstof. Dit is opmerkelijk, want in het Jenaplanonderwijs is dit niet ons uitgangspunt.

Na bestudering van de leerlijn binnen het kleuteronderwijs, blijken kinderen in deze schoolfase zich helemaal niet zo afwachtend of afhankelijk op te stellen.

Tevens is dit terug te vinden in de observatielijsten van het ontwikkelingsvolgmodel (Louwe, 2012).

Zelfstandigheid, autonomie

4				5				6				7											
Kiest zelf een eenvoudige activiteit en voert deze zelfstandig uit; neemt initiatief om zichzelf korte en eenvoudige doelen te stellen.				Voert een eenvoudige aangeboden activiteit zelfstandig uit en vraagt daarbij alleen hulp als het nodig is.				Voert zelfgekozen en in deeltaken aangeboden complexe activiteiten zelfstandig uit; kiest bewust en komt tot eenvoudig planningsgedrag.				Voert een aangeboden complexe activiteit zelfstandig uit; neemt initiatief om deze zo nodig zelf te splitsen in deeltaken; komt tot eenvoudig probleemoplossend gedrag.				Kiest bewust en vanuit zichzelf een taak en is aanspreekbaar op de keuze en uitvoering; Geeft aan waarom deze taak gekozen is. Past het gedrag naar omstandigheden aan.				Voelt zich zelf verantwoordelijk voor de uitvoering en het resultaat van de activiteit; weert keuzes op concreet niveau niet.			

Figuur 1. Ontwikkelingsvolgmodel leerling: zelfstandigheid en autonomie

Hierin is de leerlijn: zelfstandigheid en autonomie opgenomen. Deze leerlijn toont aan dat op deze leeftijd al sprake is van zelf bewust keuzes maken en tot eenvoudig planningsgedrag kunnen komen. Kinderen kunnen hiermee enige verantwoordelijkheid dragen voor hun onderwijs. Wanneer ik kijk naar de zelfregulatie in de bovenbouw, zie ik dit weinig terug. Wel is deze zelfregulatie terug te zien in andere situaties die hun nieuwsgierigheid prikkelt. Een kind kan een hekel hebben aan lezen, maar leest wel een boek om erachter te komen hoe hij een website moet bouwen. Beginnende pubers zijn niet afhankelijk en afwachtend als ze iets interessant en belangrijk vinden (Hintum, 2012).

Dit betekent dat ze het wel in zich hebben, maar dat de stamgroepleider hier een beroep op moet doen. Wanneer ik naar mijn huidige onderwijs kijk, hebben de kinderen hier weinig keus in. Bij het rekenonderwijs is dit het meest duidelijk. De kinderen worden op toets- en cito-gegevens ingedeeld in een aanpak. Te weten de verkorte aanpak, de basisaanpak en de verlengde aanpak. Dit laat zich terug zien in *, **, *** indeling (sterrenindeling) Deze indeling wordt gemaakt door de stamgroepleider, waarbij momenteel weinig tot geen beroep wordt gedaan op het zelfinzicht van het kind. Mijn inziens is dit een gemiste kans. Temeer omdat zelfregulatie en verantwoordelijkheidsgevoel een belangrijk onderdeel vormen van het basisschooladvies voor het voortgezet onderwijs.

Wat is zelfregulatie

Onder zelfregulatie wordt verstaan: het vermogen om goede keuzes te maken uit de eigen

gedragsmogelijkheden en deze gedragingen zelf of samen met anderen te realiseren, evalueren en verbeteren. Vaardigheden die het zelfregulerend vermogen ondersteunen zijn: Het reguleren van gedachten, gevoelens, vermogens en gedrag.

Wanneer ik dit vertaal naar mijn eigen praktijksituatie, dan zou ik graag zien dat de kinderen mede verantwoordelijkheid voelen over hun eigen leren. Ik vind het belangrijk dat kinderen met mij meedenken over de manier waarop zij het beste kunnen leren. Ik wil ze stap voor stap aanleren hoe zij hier goede keuzes in kunnen maken. Daarin wil ik graag dat kinderen van zichzelf in beeld hebben wat de eigen capaciteiten zijn en op basis daarvan keuzes maken. Ik vind het belangrijk dat kinderen niet klakkeloos volgen wat ik als stamgroepleider ze voorschotel, maar dat ze hierin zelf verantwoordelijkheid nemen.

Het boek 'Pedagogische tact' zegt het volgende over zelfregulatie:

'Zelfregulatie wordt als gewenst opvoedingsdoel vaak in verband gebracht met succesvol leren, met als achtergrond een adequate invulling van de drie psychologische basisbehoeften. Dat is begrijpelijk: het SDT-model (psychologische basisbehoeften) beschrijft intrinsieke motivatie als de meest wenselijke conditie voor diep en succesvol leren. Zelfregulatie is daarvan de manifestatie. Het is ook voor de school van groot belang dat men zijn leerlingen 'zelfstandige leerlingen' laat worden, men uitdrukkelijke aandacht besteedt aan de kwaliteit van de relaties tussen leerlingen en leraren. 'Zelfstandig' betekent hier niet leerlingen die werken zonder de leraar te storen, maar leerlingen die zichzelf kunnen sturen en verantwoordelijkheid nemen.

Motivatie komt niet zomaar vanuit een boeiende didactiek. Een bepaalde wijze van omgaan met leerstof biedt op zich geen motivatie. Motivatie ontstaat door de manier waarop de leraar ruimte maakt voor, ondersteuning biedt aan, en de relatie aangaat met haar leerlingen.

Motivatie is een complex begrip. Gemotiveerd zijn om een taak aan te pakken is een complexe toestand die niet zomaar bereikt wordt door deze of gene interventie en al helemaal niet door het verzoek van de leraar om op te letten of door te werken'.

Wat is eigenaarschap

Wanneer een kind eigenaarschap bezit, neemt het kind de regie over het eigen leerproces. Het kind is in staat zelf verantwoordelijkheid te nemen voor het leren, dan kan het kind blijven leren. De stamgroepleider geeft de kinderen een actieve rol in het monitoren van hun vooruitgang en maakt zelfsturing en reflectie van de kinderen concreet.

De stamgroepleider moet een coachende rol gaan vervullen in plaats van een sturende rol. Het is van belang dat de feedbackmomenten niet als afkeurend worden ervaren, maar erop gericht zijn om de kinderen verantwoordelijk te maken. Tevens moet er voor de stamgroepleider in staan, wanneer hij getracht wordt het leerproces van de het kind te controleren. Dit houdt in dat er feedbackmomenten komen met de individuele kinderen en de stappenplannen worden ingenomen, zodat hij de leerprocessen beter in het vizier heeft.

Met dit onderzoek wil ik kinderen in de bovenbouw van het basisschoolonderwijs, in het bijzonder op OJBS De Lichtstraat in Vught, graag de kans geven hun zelfregulatie en verantwoordelijkheidsgevoel verder te ontwikkelen. Ik ga me in eerste instantie richten op het rekenonderwijs, omdat mijn onderzoek anders te groot wordt en omdat het hierbij het meest duidelijk terug te zien is.

1.2 Probleemstelling

Binnen het Jenaplanonderwijs is uitgangspunt dat kinderen zelf hun kennis construeren en uiteindelijk zelf bepalen wat ze vast willen houden. Dit staat beschreven in hoofdstuk 2, in de

koppeling naar het Jenaplanonderwijs.

Deze zelfstandige houding krijgen de kinderen op jonge leeftijd in de kleutergroepen al aangeleerd. Echter zie ik deze houding in bepaalde aspecten binnen de hogere groepen niet altijd terug. Vanuit mijn oogpunt is de oorzaak hiervan het stamgroepleider gedrag.

In de bovenbouw willen wij zelfregulatie en verantwoordelijkheid ten opzichte van de leerstof zien, we willen de kinderen mede-eigenaar maken om zelf keuzes te maken.

1.3 Onderzoekskader

1.3.1 Achtergrond:

Het onderzoek vindt plaats in de groepen 6, 7 en 8. Deze kinderen begeven zich in de leeftijd van 11 t/m 13 jaar, ook wel de (pre)puberteit genoemd (Uitham, 2011).

Het gedrag van deze doelgroep kan verklaard worden vanuit de hersenontwikkeling die invloed uitoefent op het gedrag, dit gedrag levert een reactie op uit de omgeving, dit levert wederom gedrag op en triggert nieuwe hersenontwikkeling (Crone, 2012a).

De volledige ontwikkeling van de hersenen verloopt van voor de geboorte tot ongeveer het 25e levensjaar. De pre-puberteit is een cruciale fase in deze hersenontwikkeling. Van de executieve functie zelfregulatie, wordt steeds meer verwacht (Gravesteyn et al., 2015).

De kinderen krijgen in groep 7 hun voorlopig advies en in groep 8 hun definitieve advies. Naast hun toetsgegevens is de houding van de kinderen van belang voor de doorslag van hun basisschooladvies. In het onderwijskundig rapport van de kinderen wordt tevens de mate van zelfregulatie en verantwoordelijkheidsbesef beschreven. *'Zij hebben deze vaardigheden nodig in hun verdere studie en leven om verantwoord keuzes te kunnen maken en zich autonoom te voelen, dit is één van de basisbehoeftes'*, volgens Stevens (Stevens, 2012).

'Het is belangrijk dat je in staat bent mee te beslissen en de verantwoordelijkheid die je daarin moet nemen ook kunt nemen'. (Crone, 2012b).

Als kind is het van belang je bewust te zijn van dit ontwikkelingsdoel. *'Metacognitie is de kennis die leerlingen hebben over hun eigen denkprocessen, zo kunnen ze hun eigen weg gaan en voelen dat zij grip hebben op hun leven.'* (Truong, 2014).

Afstemming van mijn stamgroepleider ten opzichte van het ontwikkelingsdoel is van belang om dit mogelijk te maken (Schuit, de Vrieze, & Slegers, 2011).

Als stamgroepleider wil ik de kinderen de ruimte geven om hun ontwikkeling op te pakken en daarvoor verantwoordelijkheid te nemen. Dit wil ik stimuleren door een stappenplan aan te reiken waarmee ze zelf keuzes kunnen maken gedurende de instructie en verwerking van het vak rekenen. Dit is motiverend stamgroepleider gedrag (Stevens, 2012). Hiermee wil ik eigenaarschap bij kinderen stimuleren.

1.4 Onderzoeksvraag

Vanuit de probleemstelling en het onderzoeks-kader is de volgende onderzoeksvraag centraal komen te staan:

'Hoe kan ik zelfregulatie en eigenaarschap stimuleren bij kinderen in de bovenbouw?'

Aanname

Voor de kinderen gaat het opleveren dat zij gaan oefenen met keuzes maken om zelfregulatie en eigenaarschap te ontwikkelen.

Voor de school gaat het een beeld opleveren dat wanneer kinderen gestimuleerd worden in eigenaarschap en zelfregulatie, zij dit veel meer kunnen en willen dan de kinderen nu laten zien.

Ik verwacht dat een kleine groep kinderen dit lastig zal vinden, en een grotere groep kinderen hiervoor open staat. Ik verwacht dat de kinderen hier in het begin veel sturing bij nodig zal hebben, maar dat zij naarmate er meer mee geoefend wordt, het steeds meer eigen kunnen maken.

2: Theoretisch kader

2.1 Hersenontwikkeling en meebeslissen

'De hersenen gaan zich in de puberteit optimaliseren. Er vinden processen plaats om de nuttige verbindingen te behouden en de communicatie tussen de hersengebieden te optimaliseren'. (Gravesteyn, Smit-Rigter, van den Akker, & Munneke, 2015).

'De prefrontale cortex is het hersengebied dat verantwoordelijk is voor functies als plannen, organiseren, sociaal gedrag en impulsbeheersing'. (Munneke, 2011).

Deze functies spelen een rol als het gaat om zelfregulatie. Gedurende mijn onderzoek wil ik een beroep doen op de prefrontale cortex, om de zelfregulatie en eigenaarschap bij de kinderen te stimuleren.

Aangezien de prefrontale cortex flexibel is in deze periode, is het gedrag van de stamgroepleider van belang. *'Dit hersengebied kan gestimuleerd worden door zelf het goede voorbeeld te geven. Hiermee kan een beroep worden gedaan op hun spiegelneuronen, deze neuron worden actief als je een ander een handeling ziet uitvoeren. De spiegelneuronen zijn in de pre-puberteit extra gevoelig ze zorgen ervoor dat de pre-puber meedoet en denkt met de ander'.* (Pol, 2011).

Wat zegt het Jenaplanonderwijs hierover

In het artikel 'ruimte voor initiatief voor kinderen' uit het vakblad Mensenkinderen, zegt Ludo Heylen samenvattend het volgende:

Het is belangrijk dat kinderen het gevoel krijgen dat ze grip krijgen op het leren, daar draait het om en daar heb je natuurlijk de inbreng van kinderen voor nodig. Dit sluit aan bij de zelfdeterminatietheorie van Deci & Ryan (2006). Ze geven aan dat motivatie afhangt van het realiseren van drie basisbehoeften: autonomie, verbondenheid en competentiegevoel. Vooral de autonomie is hier belangrijk en vandaar dat er steeds meer voorbeelden beschikbaar komen van wat men autonomiebevorderende interventies noemt. Spreek kinderen dus aan op hun autonomie. Geef hen meer controle op wat er gebeurt in de groep, betrek hen bij het geheel. Laat hen verantwoordelijkheid op zich nemen. Geef open taken, waarbij ze eigen vragen kunnen formuleren. Wat ik hiervan graag zou willen zien, is dat kinderen meer betrokken raken. Betrokken bij de groep, maar vooral betrokken bij hun eigen leren. Wanneer je dit voor elkaar krijgt, zullen kinderen veel meer achter het leerplan wat zij volgen staan. Ze maken dan gerichte keuzes en gaan meer voor zichzelf werken, dan dat ze het voor de stamgroepleider doen.

2.2 Verantwoordelijkheid dragen voor eigen keuzes

Iedereen heeft de natuurlijke drang om zich te ontplooien. Om zelfontplooiing tot stand te laten komen, hebben mensen drie aangeboren basisbehoeften die bevredigd moeten worden. De behoefte aan relatie, mensen willen zich verbonden voelen en erbij horen. De behoefte aan competentie, het gevoel hebben dat wij de wereld om ons heen begrijpen en we bekwaam zijn. De laatste psychologische behoefte is autonomie (Van den Broeck, Vansteenkiste, De Witte, Lens, & Andriessen, 2009).

Kinderen de ruimte geven om keuzes te maken werkt stimulerend. Door ze verantwoordelijkheid te geven, neem ik de kinderen serieuzer. Aangezien ik ze laat zien dat ik ze vertrouw om zelf keuzes te maken.

Echter is naast de rijping van de hersenen ook ervaring nodig om de consequenties van bepaalde beslissingen te kunnen overzien. Deze ervaring missen zij nog. Hierdoor zijn ze mede niet goed in staat om situaties goed te kunnen beoordelen (Jolles, 2010). Dit maakt de rol als stamgroepleider complex. Het kind moet binnen het ontwerp de vrijheid krijgen om ervaringen op te doen, maar

heeft vanuit mij ook gerichte feedback nodig om dit te evalueren. Ik moet een kader bieden, waarbinnen het kind de vrijheid kan ervaren met de consequenties van de beslissingen die hij genomen heeft. Op die manier leer ik het kind over zichzelf nadenken en over de consequenties van het handelen om zo de zelfregulatie te verbeteren.

In de beginnende puberteit is het de taak van de opvoeders om de pre-puber verantwoordelijkheid te leren dragen en zichzelf overbodig te maken. Een deel van deze taak ligt bij de stamgroepleider. De beginnende pubers moeten gaan opgroeien tot zelfstandige adolescenten (Clerkx, de Groot, & Prins, 2011).

In 'het inspiratieboek voor de gelukkige klas' komt het volgende naar voren over zelfstandigheid en zelfverantwoordelijk leren:

'Zelfstandigheid is meer dan het zelf verwerken van een opdracht. Zelfstandigheid varieert van zelfstandige opdrachten verwerken tot het zelfverantwoordelijk leren en het zelfstandig oplossen van problemen. Je kunt dit niet zomaar van kinderen verwachten. Kinderen ontwikkelen zelfstandigheid doordat ze de kans krijgen om dingen zelf te doen. Daarnaast kun je zelfstandigheid samen met de kinderen trainen. Gelukkig hoef je niet allemaal zelf te bedenken hoe je dit aanpakt. Door het aan de kinderen te vragen kunnen de kinderen jou en elkaar tips geven. Hierdoor raken kinderen steeds meer op elkaar gericht en leren ze elkaar (nog) beter kennen. Zo komen ze erachter bij wie ze het best hulp kunnen vragen als ze het even niet weten en krijgen ze het vertrouwen dat ze het zelf kunnen, met elkaar. De kinderen voelen zich verantwoordelijk voor zichzelf en voor elkaar'.

Wat zegt het Jenaplanonderwijs hierover

In het boek 'Jenaplan, school waar je leert samenleven' komt 'verantwoordelijkheid' in een van de Jenaplan kernkwaliteiten naar voren.

De Jenaplankernkwaliteit luidt: 'Kinderen leren zelf verantwoordelijkheid te dragen voor wat zij willen en moeten leren, wanneer zij uitleg nodig hebben en hoe zij een plan moeten maken'. Samenvattend wordt in dit boek hierover gezegd: Kinderen moeten leren verantwoording te dragen over hun doen en laten: Ze moeten kunnen vertellen waarom ze dingen hebben gedaan, en waarom op die manier. Zo leren ze verantwoorde keuzes te maken voor hun eigen ontwikkeling. Daarvoor zijn plannetjes nodig. En die moeten ze leren maken. En om weer goede plannetjes te maken, heb je doelen nodig, weten wat er van je verwacht wordt. En ook weten wat je zelf wilt bereiken. Kinderen moeten leren doelen om te zetten in activiteiten.

Wanneer kinderen goed aan kunnen geven wat ze willen leren, betekent dat ze bezig zijn met het krijgen van controle op hun ontwikkelingsproces.

Natuurlijk is het leren van kinderen niet alleen verbonden met het 'willen'. Kinderen 'moeten' ook iets leren. Als stamgroepleider is het dan ook zaak om de doelen van het leerproces duidelijk te maken aan de kinderen. Kinderen moeten weten wat ze moeten leren, daarom is het belangrijk de doelen aan kinderen duidelijk te maken. Dat wat ze onder de knie krijgen, moet helder zijn. En dan kunnen kinderen verantwoordelijkheid nemen door ze duidelijk te maken hoe ze dat doel denken te bereiken. Misschien wel zonder instructie van de stamgroepleider of een ander.

In het boek 'Jenaplanonderwijs op weg naar de 21^e eeuw' zegt Kees Both het volgende:

'Kinderen construeren zelf hun kennis en bepalen uiteindelijk zelf wat ze willen vasthouden. Je kunt iemand niet 'laten leren', wel iemand uitdagen tot leren en ondersteunen bij het leren. Dat betekent een grote nadruk op 'intrinsieke motivatie' en aandacht voor leerprocessen bij kinderen. Het culturele aanbod van de school is van groot belang, maar ook dan nog zullen kinderen daarop een persoonlijk 'antwoord' geven. Ook het oefenen om iets te leren beheersen, moeten kinderen uiteindelijk willen'.

Peter Petersen zei in het boek 'het kleine Jenaplan' al het volgende over zelfverantwoordelijkheid: 'Zodra een kind de elementaire grammatica beheerst, mag het vrij werken en het heeft steeds naar mate het zich de fundamentele kennis en vaardigheden heeft eigengemaakt, vrij toegang tot al het materiaal, alle gereedschappen, machines, leermiddelen, etc. We hebben daarbij nooit misbruik meegemaakt, want geen enkel kind wordt daarbij uitgesloten van wat dan ook, of het moest gebeuren op grond van zijn gebrek aan zijn belangstelling en kennis om zich het desbetreffende gebied eigen te maken, en ieder kind weet: zodra ik wil, werkelijk serieus wil en ook kan, mag ik mij tot een van de onderwijzers van school wenden en hij zal mij wegwijzen maken. Een kind komt niet op het idee, dom met gereedschappen en machines te gaan sollen, wanneer het de ernst en het belang ervan heeft leren kennen en tevens weet, dat het als het daar sterk behoefte aan heeft en er rijp voor is, zal leren er juist mee om te gaan en daarmee bronnen van ware vreugde zal aanboren en het vermogen iets waardevols en nuttigs te maken. We kunnen van het normale kind aanmerkelijk meer inzicht verwachten en het oneindig veel meer vertrouwen schenken, dan de oude pedagogiek nog altijd wil toegeven'.

2.3 Betekenis voor mijn ontwerp

Er worden regelmatig feedbackmomenten met de stamgroepleider ingepland. Ieder kind heeft tweemaal per blok een gesprek met de stamgroepleider. Het kind legt tijdens deze momenten uit hoe het tot zijn keuzes is gekomen en ontvangt gerichte feedback van de stamgroepleider. Deze moet gericht zijn op de zelfregulatie en eigenaarschap van het kind.

Door de kinderen wordt een duidelijk stappenplan gevolgd. Dit stappenplan heb ik naar aanleiding van dit onderzoek ontwikkeld. Dit stappenplan wordt begeleid door de stamgroepleider, zodat de kinderen planmatig te werk leren gaan in het maken van keuzes. Er worden tevens stappen gezet door de kinderen, die het kind helpen om zichzelf bij te sturen. Dit gebeurt door korte evaluatiemomenten in het stappenplan in te bouwen. Ze maken tijdens het werken een pas op de plaats en evalueren hoe het tot nu toe gaat. Gaan ze door of stellen ze hun aanpak bij? Ook gaan ze tussentijds in gesprek hierover met de stamgroepleider.

Zo leren zij eigenaar worden over hun eigen leerproces en hoe zij dit moeten sturen.

Dit alles doen ze onder begeleiding van de stamgroepleider, met als doel dit uiteindelijk steeds meer zelf te kunnen. Het stappenplan waarmee we gaan werken wordt uitgelegd in hoofdstuk 3, paragraaf 3.2.

2.4 Stamgroepleider gedrag in combinatie met motivatie

In onderstaande paragraaf wordt de theorie over het gedrag van de stamgroepleider aan de zelfregulatie van het kind gekoppeld. De kansen die een kind krijgt om dit te ontwikkelen worden door de stamgroepleider gecreëerd. Aangegeven wordt hoe mijn huidige stamgroepleider gedrag eruit ziet en hoe ik deze zou willen veranderen om mijn doel zelfregulatie en eigenaarschap bij de kinderen in mijn stamgroep te realiseren.

2.4.1 Van leider naar coach

Om zelfregulatie en verantwoordelijkheid te stimuleren moet ik kijken naar mijn stamgroepleider .gedrag. Met het gedrag van de stamgroepleider, kunnen er kansen geschapen worden, zodat kinderen dit kunnen ontwikkelen. Ik wil de kinderen hiervoor motiveren. Of ze die kans grijpen, ligt bij het kind zelf. *'Er zijn twee soorten motivatie: extrinsieke en intrinsieke motivatie. Intrinsieke motivatie zorgt ervoor dat je activiteiten onderneemt, omdat je deze vanuit jezelf interessant vindt. Extrinsieke motivatie houdt in dat je activiteiten onderneemt om externe redenen. Wanneer kinderen de ruimte krijgen om hun mening te geven, keuzes te maken en verantwoordelijkheid te dragen,*

worden ze uitgedaagd. Ze worden aangesproken op hun kwaliteiten en raken gemotiveerd'. (Stevens, 2012).

Deci en Ryan hebben tevens onderzoek gedaan naar motivatie. *'Extrinsieke motivatie is niet negatief, de drijfveer komt alleen niet vanuit de persoon zelf. In het onderwijs is dit niet vreemd, de meeste leerdoelen worden aangereikt'*. (Schuit, de Vrieze, & Slegers, 2011).

Bij het traditioneel lesgeven heeft het kind veel ruimte om passief te zijn. Het hoeft geen keuzes te maken of verantwoordelijkheid te nemen, aangezien alles door de stamgroepleider wordt bepaald. Wanneer je een kind in beweging wil krijgen, zal de rol van de stamgroepleider anders moeten worden ingevuld (Dekker, 2014).

Wat zegt het Jenaplanonderwijs hierover

In het artikel 'Intrinsieke motivatie en vraaggestuurd leren, leren vanuit nieuwsgierigheid' uit het vakblad Mensenkinderen, zegt Harry Stokhof samengevat het volgende:

De meeste scholen stellen niet de nieuwsgierigheid van kinderen, maar aanbod-gestuurde onderwijsmethodes centraal in hun onderwijs. Veel stamgroepsleiders zouden wel gebruik willen maken van de intrinsieke motivatie van het kind, maar weten niet hoe ze dit zouden moeten realiseren. Peter Petersen heeft het jenaplanonderwijs ontwikkeld als antwoord op deze vraag. In stamgroepen leren kinderen van verschillende leeftijden samen vanuit eigen belangstelling de wereld te verkennen en te onderzoeken.

In het artikel 'Intrinsieke motivatie en onderzoekend leren' uit het vakblad Mensenkinderen, zeggen Marieke Peeters, Kristel Arntz en Liza Mourad het volgende:

De eigen inbreng van kinderen bij hun leerproces maakt dat ze zich betrokken voelen bij wat en hoe ze leren. We zien dat dit heel makkelijk tot uiting komt, wanneer groepsleiders projecten vormgeven waarbij ze de didactiek van onderzoekend leren gebruiken. De betrokkenheid en motivatie kun je als groepsleider nog eens extra bevorderen en tot uiting laten komen door los te laten.

Wanneer kinderen eenmaal bezig zijn met de uitvoering van hun onderzoek merk je dat ze enorm betrokken zijn en zich verantwoordelijk voelen. Daar waar anders nog wel eens een extra opmerking of spreekwoordelijk zetje nodig is om aan de slag te gaan, zetten de meeste kinderen zich nu graag zelf in. Je hoeft in deze fase weinig anders te doen om de betrokkenheid te vergroten dan loslaten, achteroverleunen en ze zelf aan de gang te laten gaan.

In het artikel 'Ik ~~moet~~ mag naar school', van Sylvia Schipper, Linda Spaanbroek en Loes Nijland uit het vakblad Mensenkinderen, wordt het volgende gezegd:

De organismische visie op het mensbeeld gaat er van uit dat mensen actief zijn en dat zij een natuurlijke drang tot groei en ontwikkeling hebben. Zij zijn intrinsiek gemotiveerd. De mechanische theorie veronderstelt dat de mens passief is en gestuurd dient te worden door de omgeving. Vanuit deze theorie geredeneerd moeten kinderen extrinsiek gemotiveerd worden.

Intrinsieke motivatie is de aangeboren drang om nieuwe dingen en uitdagingen te zoeken, de eigen capaciteiten uit te breiden en te oefenen, te ontdekken en te leren. Deze drang is essentieel voor de cognitieve en sociale ontwikkeling. Intrinsieke motivatie kan alleen bestaan als de sociale en omgevingsfactoren een gevoel van competentie, autonomie en verbondenheid voldoende ondersteunen. Positief voor het ontstaan en voortbestaan van intrinsieke motivatie zijn: optimale uitdaging, keuze, erkennen van gevoelens, effect verhogende feedback, vrijheid van vernederende evaluaties en mogelijkheid voor zelfsturing.

Competentie in relatie tot onderwijs

Een gevoel van vooruitgang veroorzaakt positieve emoties die de handelingen intrinsiek motiverend maken. Door het geven van cijfers bijvoorbeeld wordt presteren het doel en niet het zich bekwaamen. Het gevoel een taak aan te kunnen, werkt als een positieve spiraal: het succesvol uitvoeren van de taak geeft een positieve bevestiging van de competentie, waardoor zelfvertrouwen ontstaat om een volgende taak op te pakken.

Autonomie in relatie tot onderwijs

Erkenning van gevoelens en mogelijkheden tot zelfsturing leiden tot verhoogde autonomie en daarmee tot verhoogde motivatie. Dat betekent dat als het leerdoel niet van het kind, maar van de school of groepsleider is, dit leidt tot een momentaanpak; het kind is wel bezig met de leerstof, maar zijn bedoeling is niet om ervan te leren, maar om het af te krijgen.

Verbondenheid in relatie tot onderwijs

Ieder mens heeft de behoefte aan kameraadschap en om ergens bij te horen. Kan die behoefte in het onderwijs bevredigd worden? Het 'zelfstandig werken' dat veel scholen hoog in het vaandel hebben, komt over het algemeen neer op 'alleen werken', waarmee een relatie ontbreekt. Pas in relatie met anderen zouden kinderen leren zich verantwoordelijk te gedragen. Leren is dan het resultaat van sociale processen waarin veiligheid en vertrouwen zorgen voor een respectvolle relatie die de leermotivatie bevordert.

Intrinsiek gemotiveerd leren leidt tot betere prestaties en vooral tot diepere verwerking. Om kinderen intrinsiek gemotiveerd te krijgen is het belangrijk om de natuurlijke ontwikkeling te volgen en te koesteren. Laat het kind vrij in zijn exploratiedrang en groei om tot een hoger welbevinden en gemotiveerd gedrag te komen. Uit onderzoek blijkt echter wel dat volledig onbegeleid leren niet effectief is. Zelfverantwoordelijk leren waarbij tevens begeleiding wordt gegeven in de vorm van instructie of andere ondersteuning laat goede resultaten zien. Kinderen blijken zelf de voorkeur te geven aan onderwijs waarin de groepsleider begeleider en stimulator is.

2.4.2 Betekenis voor mijn ontwerp

Mijn huidige stamgroepsleider gedrag is dat ik de kinderen in een aanpak heb ingedeeld op basis van hun score. Hierin werden zowel de Citoscores als de scores van de methodetoetsen meegenomen. Ik wil mijn stamgroepsleider gedrag veranderen van leider naar coach. Een deel van de verantwoordelijkheid die eerst bij de stamgroepsleider lag, wordt verschoven naar het kind. Hoe meer eigen ruimte het kind krijgt om verantwoordelijkheid te nemen, hoe actiever het kind zal moeten worden. Ik train de kinderen om zich onafhankelijker te gedragen en de consequenties te dragen voor hun eigen keuzes. Door tussentijdse evaluaties en eindevaluaties in het stappenplan te voegen, krijgen zij inzicht in hun keuze en de successen en consequenties van die keuze. Is het hen gelukt om het lesdoel en hun persoonlijk doel te behalen? Ik merk dat kinderen gemotiveerd worden als ze naar een doel toe werken. Door kinderen hierin te betrekken, wordt deze motivatie en de succesbeleving nog groter.

3. De praktijk

Alle kinderen uit mijn stamgroep hebben een enquête ingevuld. Deze enquête is toegevoegd in bijlage 1. De uitslag hiervan wordt behandeld in paragraaf 4.1.1.

3.1 Kunnen en willen de kinderen in mijn stamgroep eigenaarschap dragen

Het doel van deze paragraaf is de mening van de stamgroepleider ten opzichte van de kinderen te laten zien. De mening van de stamgroepleider wordt behandeld en naast de mening van de kinderen geplaatst. Deze vergelijking wordt vanuit de uitslag van de enquête belicht.

De manier waarop wij als school op dit moment het directe instructiemodel voor rekenen inzetten, biedt weinig tot geen ruimte voor autonomie, vind ik. Het staat helemaal ingekaderd hoe we volgens de methode te werk moeten gaan. Deze methode volgen wij dan ook. We starten met het indelen van de kinderen in niveaugroepen. Vervolgens krijgen deze kinderen instructie en verwerking in deze groepen. De kinderen hebben af en toe inspraak hierin, maar grotendeels beslist de stamgroepleider in welk niveau een kind ingedeeld wordt.

Wanneer ik dan kijk naar de theorie over zelfregulatie en eigenaarschap, is mijn conclusie dat het gebruik van het directe instructiemodel op dit moment, ons weinig tot geen mogelijkheid biedt tot het stimuleren van zelfregulatie en eigenaarschap bij de kinderen. Tevens ben ik het met de theorie eens dat beginnende pubers deze verantwoordelijkheid wel zouden moeten kunnen dragen en je dan gerichter bezig bent met leren.

3.1.1 Afstemming stamgroepleider, vergelijken met de mening van de kinderen

Nu is de volgende vraag: Hoe zien de kinderen in mijn groep dit?

Ik ben gaan meten of de kinderen in mijn groep mijn mening delen. Ik zie het namelijk zo dat kinderen weinig tot geen mogelijkheid hebben tot kiezen van hun eigen ster, en dus het niveau waarop ze werken.

Dit heb ik gemeten door middel van een enquête afnemen. In onderstaande grafiek is vraag 4 van de enquête opgenomen: 'Mag jij je eigen ster wel eens kiezen?'

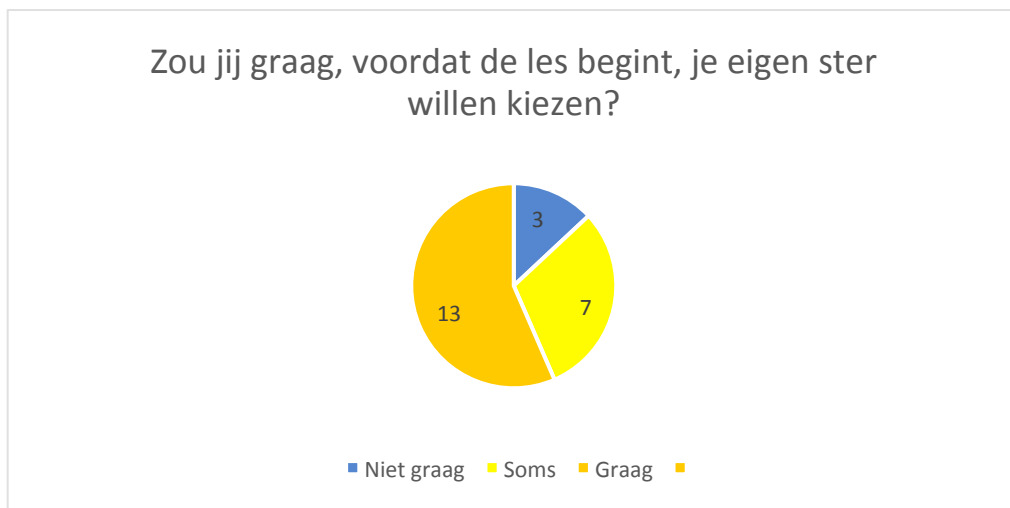

Toelichting grafiek, figuur 1:

Zoals terug te zien in figuur 1, geeft merendeel van de onderzoeksgroep bij vraag 4 aan dat zij: helemaal niet tot soms hun eigen ster mogen kiezen. De mening van de stamgroepleider en de kinderen komt op twee kinderen na overeen. Deze twee leerlingen geven aan hun eigen ster vaak/altijd te mogen kiezen.

Nu ik weet dat kinderen helemaal niet tot soms hun eigen ster voor rekenen mogen kiezen, wil ik graag weten of zij van zichzelf vinden dat zij dit wel of niet kunnen.

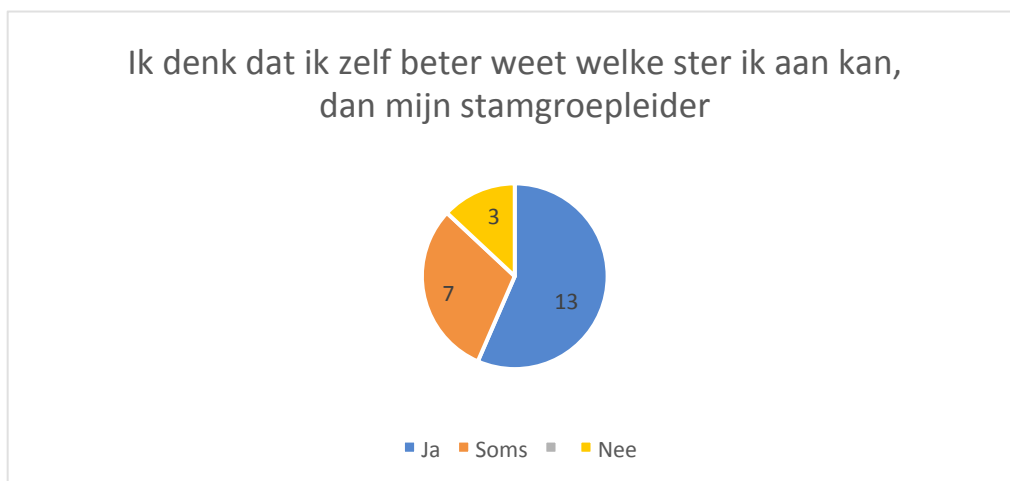
Ik ben het namelijk met de theorie eens dat ik van mening ben dat beginnende pubers deze verantwoordelijkheid wel zouden moeten kunnen dragen en je dan gericht bezig bent met leren. Dit heb ik gemeten door de antwoorden van vraag 5 in een grafiek te zetten.

Toelichting grafiek, figuur 2:

Zoals terug te zien in figuur 2, geeft merendeel van de onderzoeksgroep bij vraag 5 aan dat zij: graag tot soms hun eigen ster willen kiezen. De mening van de stamgroepleider en de kinderen komt op drie kinderen na overeen. Deze twee leerlingen geven aan dat zij niet graag hun eigen ster willen kiezen.

Ook was ik benieuwd naar de uitslag van vraag 6: 'Ik denk dat ik zelf beter weet welke ster ik aan kan, dan mijn stamgroepleider'.

Toelichting grafiek, figuur 3:

Zoals terug te zien in figuur 3, geeft merendeel van de onderzoeksgroep bij vraag 5 aan dat het merendeel denkt zelf beter te weten welke ster zij aankunnen, dan de stamgroepleider.

Tot slot in deze paragraaf, ben ik benieuwd of kinderen mijn mening delen wat betreft het belang

van het leren van zelf keuzes te maken in de leerstof.

Toelichting grafiek, figuur 4:

Zoals terug te zien in figuur 4, geven alle kinderen van de onderzoeksgroep bij vraag 6 aan dat zij het belangrijk vinden dat zij zelf leren om keuzes te maken in de leerstof.

3.2 Werken met het stappenplan

Nu ik weet dat kinderen grotendeels mijn mening delen wat betreft dat kinderen in de bovenbouw deze verantwoordelijkheid wel zouden moeten kunnen dragen en je dan gericht bezig bent met leren, kan ik de volgende stap gaan maken: Kinderen daadwerkelijk ook eigen keuzes laten maken. Naar aanleiding van de enquête die de kinderen hebben ingevuld, ben ik in gesprek gegaan met mijn groep. Ik heb laten zien en benoemd dat de meeste kinderen heel graag zelf verantwoordelijkheid willen nemen wat betreft de keuze van het ster-rekenen.

Ik heb met de kinderen het stappenplan met hierin de volgende stappen doorlopen:

Stap 1	sommen bekijken, wat is het doel van deze les?	
Stap 2	Is dit onderwerp nieuw voor mij? Zo nee, bekijk hoe je de vorige les gemaakt hebt	Ik had veel / weinig fouten
Stap 3	Ik ga werken op:	* / ** / ***
Stap 4	Mijn persoonlijk doel is:	
Stap 5	Ik ga aan het werk	
Stap 6	Ik kijk mijn werk na	Ik had veel / weinig fouten
Stap 7	Evalueren	ik heb een goede keuze gemaakt / ik heb geen goede keuze gemaakt

Toelichting tabel, figuur 5

In bovenstaand stappenplan, staan de stappen beschreven die de kinderen volgen.

Nu de kinderen weten hoe ze met het stappenplan moeten werken, gaan ze hier ook daadwerkelijk

mee aan de slag. Ieder kind krijgt een eigen stappenplan. Ze vullen het stappenplan voor zichzelf in, tot en met stap 4. Dit doen ze 3 keer per week. Ze bekijken dan het rekenwerk en naar aanleiding daarvan vullen ze het stappenplan voor zichzelf in. Wanneer de kinderen het stappenplan hebben ingevuld, wordt dit met de stamgroepleider doorgenomen. Na overleg met de stamgroepleider gaan de kinderen aan de slag met het rekenwerk, op het sterrenniveau wat zij zelf gekozen hebben. Wanneer het werk gemaakt is, vervolgen de kinderen het invullen van het stappenplan, van stap 5 t/m stap 7.

Nadat zij het stappenplan ingevuld hebben, komen zij hiermee terug naar de stamgroepleider.

Met bovenstaand stappenplan is gedurende 3 weken, tijdens de zelfstandig werklessen gewerkt. Dit betekent dat de kinderen 9 keer een stappenplan voor zichzelf hebben ingevuld en hiermee gewerkt hebben.

Hierin zag ik als stamgroepleider het volgende:

Een aantal kinderen vond het heel spannend om dit stappenplan in te vullen. Er waren reacties te horen als 'dadelijk doe ik het niet goed', of 'dadelijk maak ik een keuze en kom ik erachter dat het veel te moeilijk is'. Hier heb ik als stamgroepleider meteen op in gehaakt. We hebben hier in de groep een gesprek over gehouden. We hebben besproken dat je er juist van kunt leren wanneer iets niet verloopt zoals je het van tevoren had ingeschat. Door hier op te reflecteren, leer je andere keuzes te maken. Dit konden de kinderen in mijn stamgroep ook duidelijk uitleggen aan de groep. Na dit gesprek waren de kinderen gerust gesteld en zijn ze allemaal het stappenplan in gaan vullen. De wat onzekere kinderen zochten een maatje binnen de stamgroep op, en wilden dit graag bespreken. Dit liet een mooi natuurlijk proces zien.

Een duidelijke verandering kwam na 1,5 week. Een aantal kinderen waren erg onzeker over het maken van een eigen keuze, nu lieten de kinderen zien dat ze steeds zekerder werden en steeds meer eigen keuzes durfden te maken. In de eerste 1,5 week kwamen de kinderen vaak bij de stamgroepleider om bevestiging vragen, nu kwamen ze steeds minder vragen.

Ook in gesprekken zag je dit terug. In de eerste 1,5 week vonden een aantal kinderen het lastig om aan te geven waarom zij een bepaalde keuze gemaakt hadden. Ook dit kwam voort uit onzekerheid. Na hier een aantal keer mee geoefend te hebben, durfden zij steeds vaker hun keuze te onderbouwen.

Hier wordt later ook nog op teruggekomen in figuur 6.

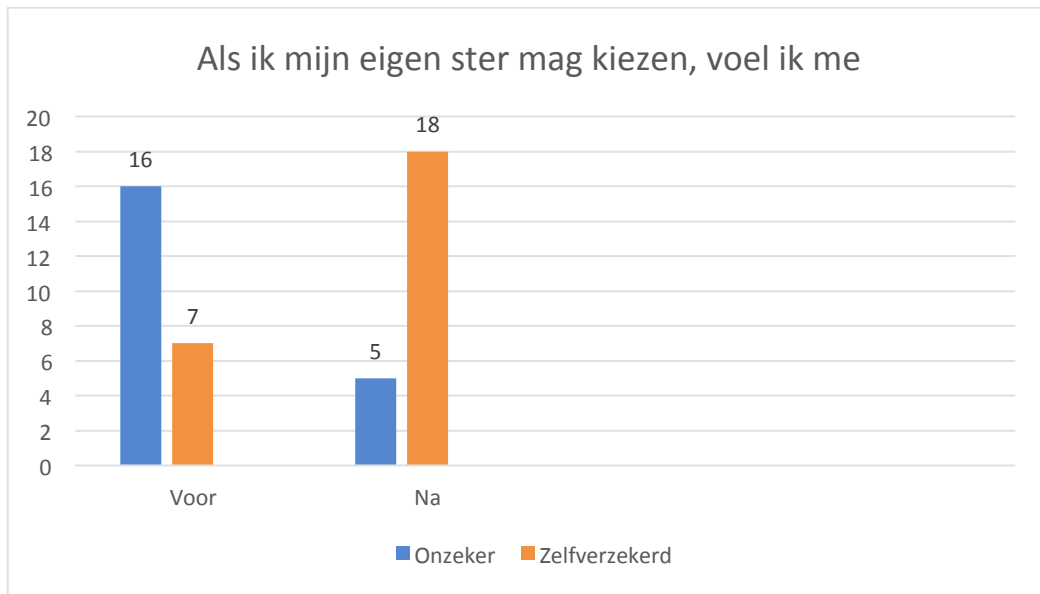
3.3 De autonomie en eigenaarschap veranderen

Het doel van deze paragraaf is de verandering aan te tonen die gedurende het proces heeft plaatsgevonden op de onderdelen autonomie en eigenaarschap.

Om te meten dat dit er ook daadwerkelijk veranderingen zijn opgetreden, heb ik de enquête nogmaals afgenomen, met hierbij een aantal aanvullende vragen. Dit noem ik mijn eind-enquête. Deze eind-enquête is terug te vinden bijlage 2.

3.2.1 Eigenaarschap en autonomie nemen bij het kiezen van een eigen aanpak

Gedurende het onderzoek veranderde de autonomie en het gevoel van eigenaarschap bij de kinderen. Deze datagegevens zijn naast elkaar neergezet in figuur 6.

Toelichting grafiek, figuur 6: Analyse zelfverzekerd/onzeker voor het onderzoek en na het onderzoek

Daarnaast heb ik ook een aantal kindgesprekken gehouden. Dit heb ik gedaan met kinderen van groep 6, groep 7 en groep 8, welke in mijn stamgroep zitten.

Ook in de kindgesprekken kwam naar voren dat kinderen zelfregulatie en eigenaarschap motiveert.

Dit is terug te zien in onderstaande reacties:

Kind groep 6: "Het is wel vreemd dat ik het nu zelf mag kiezen, maar ik kan mezelf nu uitdagen, dat is fijner."

Kind groep 7: "Beter, want ik zit nu niet elke les aan dezelfde steropdracht meer vast."

Kind groep 8: "Het is nu beter dan hoe we het eerst deden. Ik kan nu kiezen wat ik wil."

Kind groep 8: "Als ik het niet snap, dat ik dan weet en leer dat ik de volgende keer een andere ster moet kiezen."

De data tonen aan dat de kinderen zich met gebruik van het stappenplan over het algemeen meer eigenaar zijn gaan voelen over hun eigen rekenen.

3.4 Is de interventie van blijvende aard

Om na te gaan of de kinderen onder begeleiding van de stamgroepleider zo zouden willen blijven werken, werden hier vragen over gesteld in de eind enquête.

Met onderstaande analyse wordt de vraag beantwoord of een overgroot deel van de kinderen het erg prettig vindt om zo te blijven werken. Dit is terug te zien in figuur 7.

Toelichting grafiek, figuur 7:

Zoals terug te zien in figuur 7 geeft het merendeel van de kinderen van de onderzoeksgroep bij vraag 6 aan dat zij graag zo zouden willen blijven werken met het rekenen.

Deze data tonen aan dat het merendeel van de kinderen graag zo zou willen blijven werken met het rekenen.

Ook de stamgroepleider vindt dat deze interventie bijdraagt aan de zelfregulatie en eigenaarschap van beginnende pubers.

3.5 Samenvattende analyse

De stamgroepleider en de kinderen stemden in mening overeen, dat het gebruik van het directe instructiemodel voorafgaand aan het onderzoek, geen mogelijkheid bood tot het stimuleren van zelfregulatie en eigenaarschap. Uit de theorie blijkt voor een groot deel overeen dat beginnende pubers dit wel zouden moeten kunnen dragen. Echter wilden niet alle kinderen deze verantwoordelijkheid niet dragen. Toch zagen zij wel het belang in van het leren van deze vaardigheid, dit is terug te zien in figuur 4. Hierdoor had het onderzoek voldoende draagvlak om te starten.

Uit de analyse van de enquête en de kindgesprekken bleek, dat na afloop van het onderzoek het merendeel van de kinderen zich competent genoeg voelt om dit eigenaarschap te dragen. De kinderen die zich hier nog niet competent genoeg bij voelen, 2 op de 23 kinderen, hebben nog veel begeleiding nodig hebben bij het maken van hun keuze. De overige kinderen hebben ook begeleiding nodig, maar het doel is om deze kinderen steeds meer eigenaarschap en verantwoordelijkheid te geven.

Data tonen aan dat zowel het merendeel van de kinderen als de stamgroepleider vinden dat het leren van keuzes maken relevant is voor het ontwikkelen van zelfregulatie en eigenaarschap van beginnende pubers.

4. Conclusie

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de conclusies en aanbevelingen voor de praktijk beschreven en wordt antwoord gegeven op de onderzoeksvraag.

Hierbij wordt gebruik gemaakt van de theorie welke beschreven staat in hoofdstuk 2 met daarbij de koppeling naar het Jenaplanonderwijs welke daarbij beschreven staat, en de uitvoering welke beschreven staat in hoofdstuk 3. Tevens komt de evaluatie aan bod.

4.2 Beantwoorden van de onderzoeksvraag

Het doel van deze paragraaf is het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Deze wordt beantwoord in onderstaande conclusie.

Onderzoeksvraag:

‘Hoe kan ik zelfregulatie en eigenaarschap stimuleren bij kinderen in de bovenbouw?’

4.2.1 Conclusie: Kunnen en willen de kinderen in mijn stamgroep eigenaarschap dragen

Terugkijkend was dit een enorme stap voor de kinderen, als veel voor je bepaald wordt. Een deel van de stamgroep gaf aan dit eigenaarschap niet te willen dragen. Door te laten zien dat je vertrouwen in de kinderen hebt en in hun verantwoordelijkheid, lukte het merendeel van de kinderen toch om dit eigenaarschap te dragen.

Door de kinderen goed te begeleiden en hen het vertrouwen te geven, verschoof de zelfregulatie en het eigenaarschap richting het kind. De kinderen voelden zich competent en de baas over hun eigen rekenen. Zij hadden de regie in handen en de stamgroepleider ervaarde genoeg controle om dit proces te begeleiden. Doordat de rol van de stamgroepleider veranderde, kwam het kind in beweging. De stamgroepleider was nu niet leidend in het proces, maar heeft een begeleidende en coachende rol aangenomen. De stamgroepleider liet aan de kinderen merken dat ze vertrouwen in hen had en legde de verantwoordelijkheid bij de kinderen. De stamgroepleider zag dat de kinderen in staat waren tot het dragen van verantwoordelijkheid voor het maken van een eigen keuze, hierdoor verliep de rolverschuiving van leider naar coach soepel. Hierdoor kon de stamgroepleider ruimte geven aan de kinderen om ervaring op te doen en te leren, zonder dat zij de verantwoordelijkheid verloren.

De kinderen groeiden tevens in hun eigen zelfvertrouwen. Omdat ik als stamgroepleider verantwoordelijk blijf voor de leeropbrengsten, is het van belang dat je als stamgroepleider de begeleiding afstemt op het zelfregulerend vermogen van het kind. Hoe intensief en gestructureerd deze begeleiding moet zijn verschilt per kind. Het is deels de taak van de stamgroepleider om kinderen zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat ze verantwoordelijkheid leren dragen voor hun eigen keuzes en daden. Echter weten veel kinderen in de bovenbouw nog niet waar hun grenzen liggen. Daarin is mijn rol belangrijk. Ik als stamgroepleider moet de kinderen de ervaring bieden en ze hun eigen successen en fouten laten maken. Echter is de stamgroepleider altijd vangnet en grijpt in als het daadwerkelijk mis dreigt te gaan.

Deze ervaring heb ik als stamgroepleider geboden door de kinderen goed te begeleiden, te bevragen en het kind eigenaar te maken binnen een helder kader. In de data is terug te zien dat ze in deze verantwoordelijkheid groeien. Ze weten door ervaring steeds beter waar ze hun keuzes op kunnen baseren. Ook weten ze het doel van dit eigenaarschap.

Na afloop van het onderzoek is er een duidelijke verschuiving te zien in zowel zelfregulatie als eigenaarschap bij de kinderen in mijn stamgroep. Tevens wil het merendeel van de kinderen doorgaan met deze werkwijze en hun eigenaarschap behouden, blijkt uit de data-analyse in hoofdstuk 3. Geconcludeerd kan worden dat ze zich na afloop van het onderzoek zelfverzekerd genoeg voelen om hun eigen keuze te maken in de aanpak. De waarde van mijn conclusie is met oog op de toekomst en het dragen van eigenaarschap en autonomie waardevol. Mensen worden in de huidige samenleving steeds meer aangesproken als individu en moeten steeds weer reageren op veranderingen. In veel verschillende situaties wordt van mensen verwacht dat zij zelfstandig kunnen handelen en verantwoordelijkheid kunnen nemen. Vandaar dat ik het belangrijk vindt dat kinderen dit nu al aangeleerd wordt.

4.3 Aanbevelingen voor de praktijk

Het onderzoek is op een positieve manier afgerond in mijn stamgroep. De kinderen en de stamgroepleider zijn positief gestemd om dit te implementeren in het onderwijs. Het onderzoek is momenteel enkel gericht op het vak rekenen. Om zelfregulatie en eigenaarschap bij de kinderen verder uit te breiden, zal deze manier van werken geautomatiseerd moeten worden, bij zowel de stamgroepleider als de kinderen. Uiteindelijk zie ik als stamgroepleider de mogelijkheid om deze manier van werken ook te implementeren in de andere vakken. Voor nu is het hoofdzakelijk om deze manier van werken te implementeren en bij te sturen bij het rekenen. De volgende stap is om deze resultaten te delen met mijn collega stamgroepleiders. Wellicht zien zij mogelijkheden om dit door te voeren in de school.

4.4 evaluatie

De aanleiding voor mijn onderzoek was de afhankelijke en afwachtende houding van de kinderen in de bovenbouw, ten opzichte van de leerstof en de stamgroepleider. De kinderen hadden weinig mogelijkheden om vaardigheden als zelfregulatie en eigenaarschap te ontwikkelen in mijn toenmalige onderwijs. Echter zijn deze vaardigheden wel van belang. Ik wilde de afhankelijke en afwachtende houding bij de kinderen verbeteren. Ik heb praktijkonderzoek gedaan om zelfregulatie en eigenaarschap bij de kinderen in mijn stamgroep te stimuleren. Te concluderen valt dat binnen deze setting mijn ontwerp inderdaad heeft bijgedragen aan het stimuleren van deze vaardigheden.

Dit onderzoek is een kroon op de Jenaplanopleiding die ik gevolgd heb en maakt voor mij de cirkel rond. Het is mij gelukt om kinderen te stimuleren in eigenaarschap en zelfregulatie, deze vaardigheden zijn voor mij van grote waarde. Ik wil ondersteuner zijn voor kind, ouders en team om ervoor te zorgen dat ieder kind zijn eigen weg naar 'Rome' kan volgen.

Bronnenlijst

Aarssen, J., van der Bolt, L., Leseman, P., Davidse, N. J., de Jong, M. T., Bus, A. G., & Mesman, J. (2010). Zelfsturing als basis voor de ontwikkeling van het kind. Sardes speciale editie, 9-19

Both, K. (1997), Jenaplanonderwijs op weg naar de 21^e eeuw, Amersfoort: CPS/ Nederlandse Jenaplanvereniging

Crone, E. (2012a). Het sociale brein van de puber. Soest: Bert Bakker

Crone, E. (2012b). Puberteit in termen van sociale veranderingen. In E. Crone, Het sociale brein van de puber. Soest: Bert Bakker

Clerkx, M., de Groot, R., & Prins, F. (2011). Opvoeden van pubers een complexe kunst. In Grensoverschrijdend gedrag pubers (pp. 197-208). AntwerpenApeldoorn: Garant

Ex, E., & Meijer, W. (2011). Pubers op de thee bij keizer Wilhelm II. Retrieved december 6, 2015, from dspace.library.uu.:
file:///C:/Users/familie/Downloads/Pubers%20op%20de%20thee%20bij%20keizer%20Wilhelm%20II.pdf

Dekker, F. (2014, juni 6). Van zelfstandig werken naar zelfverantwoordelijk leren. Retrieved januari 7, 2016, from skowf: <http://skowf.nl/westfriesland/images/004-onderwijs/opleiders/lioonderzoek/Praktijkonderzoek%20juni%202014%20Fleur%20Dekker%20Van%20zelfstandig%20werken%20naar%20zelfverantwoordelijk%20leren.pdf>

Gravesteyn, E., Smit-Rigter, L., van den Akker, M., & Munneke, W. (2015, augustus). Wat gebeurt er in de hersenen. Puberhersenen in ontwikkeling. Zutphen: Tesink.

Hintum, M. v. (2012, september 16). Pubergedrag toch niet veroorzaakt door 'onrijp brein', maar waardoor dan wel? Volkskrant

Jolles, J. (2010, februari 11). Jolles opvoeding. Retrieved januari 3, 2016, from hersenenenleren: <http://www.hersenenenleren.nl/pdf/100212JollesOpvoeding.pdf>

Louwe, J. J. (2012). Het OntwikkelingsVolgModel Verantwoording en achtergrondinformatie. Amersfoort.

Keeman, P. (2012, januari 27). Executieve functies: hoe ontwikkel je zelfregulatie bij kinderen? Talent. Retrieved december 6, 2015, from priscillakeeman: <http://www.priscillakeeman.nl/portfolio/147/>

Kroon, N de, Nagtzaam I., Wentzel, M. (2015) Het inspiratieboek voor de gelukkig klas. 248media uitgeverij, Steenwijk.

Munneke, W. (2011, maart). Wat gebeurt er in de hersenen. Puberhersenen in ontwikkeling. Zutphen: Drukkerij Tesink.

Peterse, P. (1985). Het kleine Jenaplan. Stichting Uitgeverij Doorbraak.

Pol, R. v. (2011, februari 11). wat je over pubergedrag moet weten. Retrieved januari 24, 2016, from dokterdokter: <http://www.dokterdokter.nl/gezondleven/puber/wat-je-over-pubergedrag-moet-weten/>

Schuit, H., de Vrieze, I., & Slegers, P. (2011). Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren. Ruud de Moor centrum open universiteit, Heerlen.

Stevens, L. (2012, november 25). over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aanrelatie-competentie-en-autonomie. Retrieved januari 24, 2016, from het kind: <http://hetkind.org/2012/11/25/over-het-werk-van-luc-stevens-de-behoefte-aan-relatie-competentie-en-autonomie/>

Stevens, L., Bors, G. (2015). Pedagogische tact. Garant Uitgevers n.v.

Uitham, R. (2011, april 26). prepuberteit. Retrieved november 28, 2015, from jmouders: <https://www.jmouders.nl/opvoeden/puberteit/pubergedrag/prepuberteit>

Van den Broeck, A., Vansteenkiste, M., De Witte, H., Lens, W., & Andriessen, M. (2009). De Zelf-Determinatie Theorie. gedrag en organisatie, 320-322.

Truong, P.-T. (2014, mei 16). Metacognitie. Training Zelfregulatie voor Leerlingen in Groep 8 van. Utrecht.

Velthausz, F. en Winters, H. (2014, november). Jenaplan, school waar je leert samenwerken. Zutphen, Nederland: Nederlandse Jenaplanvereniging (NJPV).

Visch, C. (2014, november). Gelukkige kinderen in een gelukkige klas. 248media uitgeverij, Steenwijk. Artikelen:
Mensenkinderen – intrinsieke motivatie. Jaargang 30 · nummer 144 · november 2014

Bijlage 1: Eerste enquête

1.	Ik zit in groep	6 / 7 / 8
2.	Met rekenen ben ik een	* ** **
3.	Hoe blij ben je met deze steraanpak?	Helemaal niet blij / niet blij / blij / heel blij
4.	Mag jij je eigen ster wel eens kiezen?	Nooit / soms / vaak / altijd
5.	Zou jij graag, voordat de les begint, je eigen ster willen kiezen?	Niet graag / soms / graag
6.	Ik denk dat ik zelf beter weet welke ster ik aan kan, dan mijn stamgroepleider	Nee / soms / ja
7.	Als ik mijn eigen ster mag kiezen, voel ik me denk ik:	Onzeker / zelfverzekerd
8.	Ik vind het belangrijk dat ik zelf leer om keuzes te maken in mijn leerstof	Helemaal niet / niet / ja / ja heel erg
9.	Ik vind dit belangrijk, omdat

Bijlage 2: Tweede enquête

1.	Ik zit in groep	6 / 7 / 8
2.	Met rekenen ben ik een	* ** **
3.	Hoe blij ben je met deze steraanpak?	Helemaal niet blij / niet blij / blij / heel blij
4.	Mag jij je eigen ster wel eens kiezen?	Nooit / soms / vaak / altijd
5.	Lukt het jou om je eigen ster te kiezen?	Ja / nee
6.	Waarom denk je dit wel / niet?
7.	Zou jij graag, voordat de les begint, je eigen ster willen kiezen?	Niet graag / soms / graag
8.	Ik denk dat ik zelf beter weet welke ster ik aan kan, dan mijn stamgroepleider	Nee / soms / ja
9.	Ik voel me nu leider van mijn eigen rekenen	Helemaal niet / niet / ja / ja heel erg
10.	Als ik mijn eigen ster mag kiezen, voel ik me:	Onzeker / zelfverzekerd
11.	Als ik bezig ben met de rekenles, overleg ik mijn keuze graag met de stamgroepleider	Helemaal niet / niet / ja / heel graag
14.	Als de les afgelopen is, overleg ik graag met een klasgenootje of ik een goede keus heb gemaakt.	Helemaal niet / niet / ja / heel graag
15.	Als de les afgelopen is, overleg ik graag met de stamgroepleider of ik een goede keus heb gemaakt.	Helemaal niet / niet / ja / heel graag
16.	Als ik een verkeerde keuze heb gemaakt, ben ik daar zelf verantwoordelijk voor, zo kan je het leren	Helemaal niet / niet / ja / ja heel erg
17.	Ik vind het belangrijk dat ik zelf leer om keuzes te maken in mijn leerstof	Helemaal niet / niet / ja / ja heel erg
18.	Ik vind dit belangrijk, omdat
19.	Ik zou graag zo willen blijven werken met het rekenen.	Helemaal niet / niet / ja / heel graag